

Per Petterson
KAD SMO KRALI KONJE

Nakladnik
Fidipid Zagreb

Biblioteka prijevodne književnosti
Knjiga 10.

Za nakladnika
Slobodan Delalić

Urednici
Tonko Maroević
Diana Burazer

Design omota
Elvis Duspara

Layout i grafička priprema
Fidipid Zagreb

Tisak
Skład boja Zagreb

**CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 682649.**

ISBN 978-953-7542-04-7

Copyright © Fidipid 2008

Printed in Croatia 2008

PER PETTERSON

**KAD SMO
KRALI KONJE**

Roman

S norveškog preveo
Munib Delalić

Naslov izvornika

Ut og stjele hester © Forlaget Oktober as, Oslo 2003

Za Tronda T.

I

Početak studenog. Devet je sati. Sjenice udare u prozor. Nakon sudara ponekad vrtoglavo odlete dalje, ponekad padnu i ostanu ležati u novom snijegu, koprcajući se, prije nego li ih krila opet ponesu. Nije mi jasno što ih to kod mene privlači. Gledam kroz prozor, prema šumi. Crveni se svjetlo ponad drveća uz jezero. Počinje i puhati. Vidim to po namreškanoj vodi.

Sad živim tu, u kućici pokraj jezera na krajnjem istoku zemlje. U jezero se ulijeva rijeka. Mala je to rijeka, s malo vode usred ljeta, ali s proljeća i ujesen nabuja, a nade se u njoj i pastreve. Poneku sam i ulovio. Ušće je tek nekoliko stotina metara odavde. Mogu ga spaziti s kuhinjskog prozora kad lišće s breza opadne. Kao sad u studenom. Pokraj rijeke je brvnara, izađem li, noću, na stube, mogu vidjeti upaljene svjetiljke. Onamo živi neki čovjek koji je, čini mi se, stariji od mene. Tako bar izgleda. A možda je to stoga što ne znam kako ja sâm izgledam, ili je pak život bio suroviji prema njemu nego prema meni. To i ne bih mogao isključiti. On ima psa, škotskog ovčara.

Malo podalje u dvorištu, na motki, imam dasku za ptice. U praskozorje sjedim za kuhinjskim stolom, sa šalicom kave, i gledam ih kako dolaze mlateći krilima. Izbrojao sam osam različitih vrsta na dasci. Nigdje ih toliko nisam vidio, ali samo se sjenica zalijeće u prozor. Na mnogim sam mjestima živio, a sad sam tu. Pred svanuće sam satima budan. Naložim peć. Prošetam naokolo, pročitam jučerašnje novine, operem posude od jučer, čega i nije mnogo. Poslušam BBC. Radio je uključen skoro cijelog dana. Poslušam vijesti, mada više i ne znam čemu, ali nikako od toga da se odviknem. Kažu da šezdeset i sedam i nisu neke godine, za naše vrijeme, s čime bih se i mogao složiti, osjećam se dosta krepkim. Ali kad slušam vijesti, one mi više ne znače ono što su nekad značile. Ne mijenjaju moje mišljenje o svijetu

kao što su to nekad činile. Možda je to do vijesti, do načina na koji se kazuju, a možda ih je previše. Prednost s BBC World Serviceom, koji se emitira rano izjutra, je u tome da sve zvuči drukčije, da se apsolutno ništa ne kaže o Norveškoj, i da mogu saznati o odnosu snaga među zemljama kao što su Jamajka, Pakistan, Indija i Burma u sportu kao što je kriket; taj sport nikad nisam vidio kako se igra, niti ću, po svojoj prilici, ikad vidjeti. I zapazio sam da "metropola" Engleska stalno izvlači deblji kraj. A to je već nešto.

I ja imam psa. Zove se Lyra. Koje bi pasmine mogao biti, teško je reći. A nije ni tako važno. Već smo mi bili vani, s džepnom svjetiljkom, išli smo stazom kojom i običavamo ići, uz jezero, s milimetarski tankim ledom na vodi, posve do kraja gdje jesenski žuti, mrtvi sitovi stoje ukočeni duž obale, snijeg je padao posve tiho i gusto s tamnog neba te je Lyra kihнула od miline. Eno se sad pribila uz peć, spava. Više ne sniježi. Čim dan odmakne, sve će se otopiti. Vidim to po termometru. Kako sunce raste, tako se i onaj crveni stupac penje.

Cijelog sam života čeznuo biti sâm na jednom ovakvom mjestu. Čak i onda kad mi je bilo zaista dobro, a to i nije bilo baš rijetko. Tek toliko, neka se zna da sam i ja imao sretnih trenutaka, i te kako. Ali čak i tad, recimo usred zagrljaja, kad bi mi tkogod na uho šaptao riječi koje sam samo mogao poželjeti, znao sam iznenada osjetiti čežnju za mjestom gdje bih bio okružen samo tišinom. Znalo se dogoditi da i godinu dana na to ne pomislim, no to ne znači da čežnje nije bilo. I eto, sad sam tu, i skoro da je upravo onako kako sam i zamišljao.

Za otprilike dva mjeseca mileniju je kraj. Tad će se, tu u selu, prirediti slavlje s vatrometom. E tamo ja neću. Ostat ću ovdje u kući s Lyrom, možda prošetati dolje do vode da vidim je li se led održao, zamišljam deset stupnjeva ispod nule i noć s mjesečinom, poslije ću naložiti peć i malo popiti, baš kako i priliči, sačuvao sam jednu bocu u ormaru, te ću na stari gramofon staviti

ploču Billie Holiday, i slušati taj skoro šaptavi glas, kao kad sam ga jednom, pedesetih, slušao u Colosseumu u Oslu, taj skoro pregoreni glas, no ipak magičan. A kad ploča završi, otići ću na počinak i spavati, i to tvrdo, što je moguće tvrđe a da nisi mrtav, i probuditi se u novom tisućljeću ne pridajući tome ama baš nikakve važnosti. E tome se radujem.

A dotad ću iskoristiti vrijeme da ovo mjesto dovedem u red. Nije ni tako malo toga što bi trebalo uraditi, a nije ni čudo, dobio sam ga jeftino. Bio sam, pošteno govoreći, spreman dati i malo više, kako bih osigurao kuću i zemljište, ali nije bilo velike jagme. Sad mi je jasno i zašto, no ne smeta. Ipak sam zadovoljan. Pokušavam uraditi što mogu više sam, iako mogu platiti majstora, imam novac, daleko od toga da nemam, ali tad bi išlo odveć brzo. Htio bih da to ipak normalno potraje. Vrijeme je, zamišljam, sad važno za mene. I to ne njegova brzina ili sporost, nego samo kao *vrijeme*, kao nešto u čemu živim i što ispunjavam fizičkim aktivnostima koje s njim mogu podijeliti, tako da ono za mene postane posve očito, a ne da nestane a da to i ne primijetim.

Nešto se noćas dogodilo. Ušao sam i legao u sobicu pokraj kuhinje gdje sam, ispod prozora, napravio provizoran krevet, i zaspao sam, bila je prošla ponoć, vani mračno kao u rogu, i hladno. Dobro sam to osjetio kad sam zadnji put bio vani i iza kuće se pomokrio. Dopustim si to, sad kad je tu, privremeno, samo poljski zahod. A i ne vidi nitko. Gusta je šuma sa zapadne strane.

Probudio me je oštar, jak zvuk, ponavljao se u kratkim razmacima, čas bi utihnuo, a onda bi se opet oglasio. Pridignuo sam se u krevetu, odškrinuo prozor i pogledao van. Kroz mrak sam, dolje na cesti kraj rijeke, mogao nazrijeti žutu zraku džepne svjetiljke. Od onog koji je držao svjetiljku nesumnjivo je potjecao i zvuk što sam ga čuo, ali nisam razabrao i kakav je to zvuk,

kako ga to on pravi. Ako je to *on*. A onda se zraka svjetla stala neplanski okretati, nadesno i nalijevo, čini se rezignirano, i u bljesku sam spazio izborano lice svog susjeda. U ustima je imao nešto nalik na cigaretu, i domalo se opet oglasio onaj zvuk, te sam razabrao da je to zviždaljka za psa, iako zapravo nikad prije nisam vidio takvu zviždaljku. Te je on stao dozivati; Poker, dozivao je, Poker, kao da je to ime psu, dođi momčino, dozivao je, te sam se spustio u krevet i sklopio oči, ali znao sam da više neću zaspati.

Zapravo htio sam samo spavati. Postali su mi važni ti sati odmora, kojih i nije više tako mnogo, ali potrebni su mi na posve drugi način nego prije. Oštre sjene pokvarene noći kasnije su danima vidljive, što me čini iziritiranim i neraspoloženim. A za to nemam vremena. Moram se usredotočiti. Ipak sam se opet uspravio u krevetu, spustio noge na pod, i u mraku pronašao odjeću koja je visila preko naslona drvene stolice. Morao sam brzo udahnuti kad sam osjetio koliko je odjeća hladna. Prošao sam kuhinjom i izašao u hodnik, na se navukao stari mornarski kaput, uzeo džepnu svjetiljku s police i izašao na stube. Prst se pred okom nije vidio. Otvorio sam opet vrata, ispružio ruku i upalio vanjsko svjetlo. Pomoglo je. Onaj je u crveno obojeni zid šupe odbio svjetlost koja se toplo razlila dvorištem.

Pa ja sam sretan, pomislio sam. Mogu noću slobodno izaći do susjeda kad on traži svoga psa, i za samo nekoliko dana opet ću biti kao što sam i bio. Upalio sam svjetiljku i s dvorišta se zaputio dolje k njemu, još je on stajao na onoj blagoj padini i okretao svoju svjetiljku, zraka svjetla se polako pokretala ukrug, k rubu šume, preko ceste, duž riječne obale, i opet natrag odakle je i krenula. Poker, dozivao je, Poker, te je zazviždao u zviždaljku, zvuk bijaše neugodno jak u toj tihoj noći, a njegovo lice, i tijelo, bijahu mrakom skriveni. Nisam ga poznavao, s njim sam tek nekoliko puta razgovarao, kad bih s Lyrom prolazio pored brvnare, obično posve rano izjutra, i odjednom poželjeh vratiti

se u kuću i sve zaboraviti; što bih to *ja* i mogao uraditi; no on je sigurno vidio svjetlo moje svjetiljke, te bijaše prekasno, a bez obzira na to bilo je nešto s tom usamljenom prilikom koju sam jedva nazirao u mraku. Pa on tu i ne bi trebao biti tako sam. To nije u redu.

”Halo”, oglasio sam se tiho, iz obzira prema tišini. On se okrenuo, i načas ništa nisam vidio, jer je svjetiljku uperio ravno meni u lice, i kad je on to shvatio, spustio je svjetiljku. Stajao sam časak ne bih li oko priviknuo na mrak, a onda sam se spustio do njega, te smo i jedan i drugi ondje stajali svaki sa svojom zrakom svjetla u visini kukova i s krajolikom oko sebe, ništa nije izgledalo kao što izgleda danju. Priviknuo sam se na mrak. Ne mogu se sjetiti da sam ga se nekad plašio, ali sigurno jesam, no sad se sve učinilo prirodnim i sigurnim i prije svega preglednim, bez obzira koliko se zapravo toga u njemu skrivalo. Ništa to ne znači. Ništa se ne može mjeriti s otvorenošću i slobodom tijela, nikakve definirane visine, nikakve završene razdaljine, jer ništa od toga i ne postoji u mraku. Samo veliki prostor u kojemu se krećemo.

”Opet je utekao”, oglasio se moj susjed. ”Poker. Moj pas, znaš. Ponekad se to dogodi. A opet se uvijek vrati. Ali nije lako zaspati kad pobjegne. Pa sad je vuk u šumi. A ne mogu, mislim, ni vrata zatvoriti.”

Djelovao je pomalo smetenim. Valjda bih i ja bio takav, da je moj pas pobjegao, i ne znam što bih poduzeo kad bi se o Lyri radilo, bih li noću sam izašao da je tražim.

”Znaš li ti da se škotski ovčar smatra najinteligentnijim psom na svijetu?” kaza on.

”Čuo sam”, rekoh.

”On je pametniji od mene, Poker, i to on zna”, moj će susjed zatresavši glavom. ”Bojim se da je na putu preuzeti prevlast.”

”To nije dobro”, primijetih.

”Nije”, prihvati on.

Prisjetih se da se nikad nismo čestito ni upoznali, te podignuh ruku, uperih u nju svjetiljku kako bi je on vidio, i kazah: "Trond Sander."

To ga zbuni. Trebalo mu je vremena da svjetiljku prebaci u lijevu ruku i svojom desnom rukom prihvati moju desnicu uzvrativši:

"Lars, Lars Haug. Sa g."

"Raduje me", rekoh, što u toj mračnoj noći zazvuča isto čudno i tuđe kao kad je moj otac na jednom pogrebu, duboko u šumi bez g, kazao "sućut" prije mnogo, mnogo godina, i zažalnih čim kazah te dvije riječi, ali kao da to Lars Haug i nije primijetio. Možda je mislio da je to posve na svom mjestu, i da situacija nije nimalo čudnija od bilo koje druge kad se odrasli muškarci pozdravljaju na otvorenom.

Bilo je tiho oko nas. Danomice je padala kiša s vjetrom i neprekidnim hujanjem u borovima i jelama, ali sad u šumi bijaše mrtva tišina, nijedna se sjena nije pokretala, a i mi smo stajali mirno, moj susjed i ja, i zurili u mrak, i odjednom bijah siguran da je nešto iza mene. Nisam uspio zaustaviti nagli osjećaj hladnoće po leđima, te je i Lars Haug to zamijetio; usmjerio je svjetiljku k nekoj točki nekoliko metara mimo mene, okrenuo sam se, i onamo spazio Pokera. Posve ukočen, i na oprezu, a što sam vidio i prije, da pas može i osjećati i pokazati osjećaj krivice, što on, kao ni većina nas, sigurno nije volio, posebno ne kad mu se vlasnik obratio skoro djetinjim tonom koji nikako nije pristajao tom preplanulom, naboranom licu čovjeka koji je nesumnjivo, i to ne jednom, i prije bio vani u zimskoj noći i hvatao se u koštac sa svakojakim nevoljama, a što sam dobro osjetio kad sam se s njim rukovao.

"O, gdje si to bio Pokeru, glupi psu, ne slušaš svog tatu, fuj, nevaljali dječaće, fuj, tako se *ne* smiješ ponašati", Lars će, te koraknu prema psu, našto ovaj tiho zareža i podignu uši. Lars Haug se naglo zaustavi. Svjetiljka mu se obori i osvijetli tlo ravno

ispred njega, te sam jedva mogao razaznati bijela polja na psećemu krznu, dok su ona crna nestala u noći, i izgledalo je tako čudnovato slučajno i nesimetrično, dok su se oni tihi grleni zvuci i dalje čuli, ali sad s nešto neodređenije točke.

”Ubio sam jednog psa prije”, opet se oglasi moj susjed, ”i tad sam obećao da to više nikada neću učiniti. Ali ne znam.”

Pokunjio se, bilo je očito da ne zna što mu je činiti, i odjednom mi ga je bilo strašno žao. Taj me je osjećaj spopao a da i ne znam odakle je došao, možda odnekud iz mraka, gdje se može bit dogodilo nešto u nekom posve drugom vremenu, ili odnekud iz mog vlastitog života što sam odavno zaboravio, i to me je uznemirilo i pogodilo. Nakašljao sam se i kazao glasom kojim i nisam baš posve vladao:

”Kakav je bio taj pas, taj kojeg si morao usmrtiti?”

Ni danas ne mislim da me je baš to zanimalo, no nešto sam kvragu morao kazati, ne bih li zaustavio iznenadni drhtaj u prsima.

”Vučjak. Ali nije bio moj. Dogodilo se na imanju gdje sam odrastao. Moja ga je majka prva ugledala. Jurio je rubom šume za srnama; dva nasmrt preplašena poluodrasla laneta koja smo danima gledali s prozora kako pasu u žbunju na sjevernoj livadi. Uvijek su bili skupa, te i tad, i vučjak ih je potjerao, stjerao ukrug, ujedao za noge, i domalo su oni bili malaksali, nisu imali nikakve šanse, te moja majka to više nije mogla gledati, nazvala je šefa policijske postaje u selu i upitala ga što da radi, da bi ovaj uzvratilo: Nema druge nego da ga usmrtiš.”

Lars je malo zastao, te je nastavio s pričom:

”To je posao za tebe, Larse, kazala je kad je spustila slušalicu. Misliš li da to možeš? Nikad dotad nisam pucao, moram priznati, jedva da sam nekad i dohvatio pušku, ali bilo mi je veoma žao lanadi, a nisam baš mogao ni od *nje* očekivati da to uradi, a nikog drugog nije bilo u kući. Stariji mi se brat otisnuo na more, a očuh mi je bio u šumi i obarao stabla za gazdu što bi obično i

radio u to doba godine. Tako da mi nije bilo druge do uzeti pušku, izaći iz kuće i zaputiti se preko njive k šumi. Kad sam prešao njivu, ni traga od psa. Stao sam i osluškiavao. Bilo je ujesen, usred dana, posve vedro, skoro neugodno od tolike tišine. Okrenuo sam se i pogledao preko njive prema kući, znao sam da majka stoji na prozoru i pomno prati sve što radim. Nisam mogao umaći. Ponovno sam pogledao k šumi, i otamo stazom odjednom prema meni pojuriše ona dva laneta. Spustio sam se na koljena, podignuo pušku i kundak prislonio uz obraz, ona su velika lanad bila toliko preplašena da me nisu ni vidjela, ili možda nisu imali više snage da bi se brinuli za još jednog neprijatelja. Uopće nisu promijenili smjer, nego su išli ravno na mene i prorurili mimo, samo što me nisu okrnuli, mogao sam im čuti dah i vidjeti sjaj bjeline u ustreptalim očima.”

Lars Haug je opet načas zastao, podignuo svjetiljku i osvijetlio Pokera koji se nije pomaknuo s mjesta, i dalje je on stajao odmah iza mene. Nisam se okrenuo, ali sam čuo tiho pseće režanje. Bio je to neugodan zvuk, čovjek ispred mene se ujede za usnu i prsti njegove lijeve ruke nesigurnim pokretom kliznuše čelom prije nego li je on nastavio:

”Trideset metara iza dođe vučjak. Bila je to ogromna džukela. Odmah sam opalio. Siguran sam da sam pogodio, no niti je on smanjio brzinu niti promijenio smjer, možda mu se tijelo tek trznulo, te više i nisam bio siguran, zato sam opet opalio, te je on posrnuo, ali opet se pridignuo i nastavio trčati. Posve sam se izbezumio i još jednom opalio, bio je samo nekoliko metara od mene, i uto je on poskočio nogama uvis i doklizao skroz do vrha mojih čizama. Ali nije bio mrtav. Ležao je ondje oduzetih nogu i gledao ravno u mene, i odjednom sam se sažalio, moram to kazati, te sam se sagnuo da ga zadnji put pomilujem po zatiljku, no on zareža i samo što me ne ujede za ruku. Nemalo sam se trgnuo i toliko razbjjesnio da ispalih još dva metka, ravno kroz glavu.”

Lice Larsa Hauga je bilo u mraku, svjetiljka je opet umorno visila u ruci pokazujući tek mali žuti komad zemlje. Borove iglice. Kamenčiće. Dvije šišarke. Poker je stajao posve mirno ne dajući nikakva zvuka od sebe, te sam se zapitao mogu li i psi zadržati dah.

”O u božju mater”, izustio sam.

”Bio sam upravo napunio osamnaest godina”, on će. ”Davno je to bilo, ali nikad to neću zaboraviti.”

”Posve mi je shvatljivo da više nikad ne bi upucao psa”, dometnuo sam.

”Vidjet ćemo”, kazao je Lars Haug. ”Ali prvo da odvedem psa kući. Kasno je. Dođi, Poker”, on će, oštrim glasom, autoritativno, te se zaputio niz cestu. Poker poslušno krenu za njim, nekoliko metara iza. Kad su stigli do onog malog mosta, zaustavio se i mahnuo svjetiljkom.

”Hvala na društvu”, začuo se mrakom njegov glas. Mahnuo sam i ja svojom svjetiljkom, okrenuo se i zaputio blagom uzbrdicom kući, otvorio vrata i ušao u osvijetljeni hodnik. Ne znam zašto, ali zabravio sam vrata za sobom, po prvi put otkako sam se tu doselio. Nije mi se to svidalo, no ipak sam učinio. Svukao sam se i legnuo u krevet zavukavši se pod poplun, zurio u strop čekajući da se zgrijem. Osjećao sam se malo glupo. Zatim sam sklopio oči. I snijeg je, dok sam spavao, počeo padati, i siguran sam da sam, u snu, to znao, znao sam da se vrijeme promijenilo i da je zahladnjelo, kao što sam znao da me je strah zime, da se plašim velikog snijega, i da sam se doveo u nemoguću situaciju doselivši se ovamo. Te sam ogorčeno sanjao o ljetu, i još je taj san bio u meni kad sam se probudio. Mogao sam sanjati o bilo kom ljetu, ali nisam, nego o jednom, i to posebnom, o kojem još mislim sjedeći za kuhinjskim stolom i gledajući kako prosviće ponad drveća k jezeru. Ništa nije nalik onome od sinoć, i ne mogu se sjetiti nikakva valjana razloga zbog kojeg sam zabravio vrata. Umoran sam, ali ne toliko umo-

ran koliko sam se plašio da ću biti. Izdržat ću do večeri, osjećam to po sebi. Ustanem od stola, pomalo ukočen, leđa nisu kao što su bila, sa svog mjesta pokraj peći Lyra podignu glavu i pogleda u me. Hoćemo li to opet van? Ne, nećemo, ne još. Već mi je ovog ljeta preko glave, odjednom mi počinje ići na živce. A godinama nije.

Idemo krasti konje. Kazao je stojeći ispred vrata kolibe u kojoj sam tog ljeta živio skupa sa svojim ocem. Bilo mi je petnaest godina. Bilo je to 1948., jednog od prvih dana srpnja. Tri godine prije toga Nijemci su napustili zemlju, no ne mogu se sjetiti da smo tad o njima govorili. Bar moj otac nije. Nikada on ništa nije govorio o ratu.

Jon bi često došao do naših vrata, obično ujutro, a i uvečer, s namjerom da izađemo van; da lovimo zečeve, ili da hodamo šumom na bližoj mjesecini u mrtvoj tišini skroz gore do brjega, da lovimo pastrvu u rijeci, ili da balansiramo po žutim presijavajućim balvanima koji bi još plovili vodom odmah uz našu kolibu, i to dugo nakon sječe u šumi. Bilo je opasno, ali nikad nisam odbio, niti sam ikad kazao ocu čime smo se bavili. Dio rijeke se mogao vidjeti s našeg kuhinjskog prozora, ali nismo mi tu izvodili naše umjetničke točke. Uvijek bismo krenuli naniže, skoro kilometar daleko, i ponekad je to s balvanima išlo tako brzo i toliko bismo daleko otišli da nam je trebao cijeli sat da se vratimo šumom, kad bismo se opet našli na kopnu, skroz mokri, dršćući.

Jon se nije htio družiti ni s kim drugim osim sa mnom. Imao je on dvojicu mlade braće, blizance Larsa i Odda, a ja i on smo bili vršnjaci. Ne znam s kim se družio kasnije, kad bih se ja vratio u Oslo. O tom on nikada nije govorio, niti sam ja ikada kazao čime sam se bavio u gradu.

Nikad on ne bi pokucao, samo bi se tiho uspeo stazom s rijeke, gdje bi njegov čamčić bio privezan uz obalu, i stajao ispred vrata čekajući dok meni ne bude jasno da je on onamo. Rijetko bi to duže potrajalo. Čak i rano izjutra, dok bih još spavao, iznenada bih osjetio neki nemir duboko u snu, kao da moram u zahod te se borim da se probudim dok nije prekasno, i

kad bih otvorio oči i shvatio da se ne radi o *tome*, zaputio bih se ravno do vrata i otvorio ih, i ondje bih zatekao njega. Malo se nasmiješio i zažmirio očima, što je uvijek činio.

”Hoćeš li?” oglasio se. ”Mi idemo krasti konje.”

Pokazalo se da se ono *mi* odnosi, kao i obično, samo na njega i mene, i ako ne bih pošao, bio bi on sam, a to ne bi bilo nimalo zabavno. Osim toga, teško je ukrasti konje sam. Zapravo, nemoguće.

”Stojiš li odavno ovdje?” upitao sam.

”Sad sam došao.”

Svaki put bi tako kazao, te mi i nije uvijek bilo jasno je li to istina. Stajao sam na pragu samo u gaćama i pogledao preko njegovog ramena. Vidio se pramen magle ponad rijeke, već je bilo svijetlo, i prohladno. Uskoro će se magla razići, ali osjetio sam kako se jeza širi po bedrima i stomaku. Ipak sam stajao i gledao dolje u rijeku, pristizala je blistava i podatna iz izmaglice i zavoja malo povisue udesno i tekla dalje. Znao sam je napamet. O njoj sam sanjao cijele zime.

”Kakve konje?” upitao sam.

”Barkaldove. Pušteni su na pašnjak u šumi iza imanja.”

”Znam. Udi dok se obučem.”

”Stajat ću ovdje”, kazao je.

Nikad on nije sa mnom ušao u kuću, možda zbog mog oca. Nikad nije ni govorio s mojim ocem. Niti ga je ikad pozdravio. Samo bi gledao ravno u zemlju kad bi naišao na mog oca na putu do dućana. Tad bi se otac obično okrenuo, pogledao za njim i kazao:

”Bijaše li ono Jon?”

”Da”, uzvratio bih.

”Što li mu je?” svaki bi put kazao otac, kao da se osjetio pogođenim, i svaki bih put ja odgovorio isto:

”Ne znam.”

A i nisam znao, niti mi je ikad palo na um upitati. Sad je Jon stajao na stubama, koje su zapravo samo kamena ploča, i zurio

dolje prema rijeci, dok sam ja uzimao svoju odjeću s naslona jedne od stolica napravljenih od cjepanica i navlačio je na sebe što sam mogao brže. Nije mi se sviđalo da on čeka stojeći vani, iako sam vrata držao otvorenim kako bi me cijelo vrijeme mogao vidjeti.

Naravno da sam trebao shvatiti da je nešto posebno s tim srpanjskim jutrom, da je možda neki znak u magli ponad rijeke i sumaglici na brijegu, nešto u onom bijelom svjetlu na nebu, a i u načinu na koji je Jon kazao ono što je imao kazati, ili načinu na koji se kretao, ili stajao ondje na kamenoj ploči. Ali bilo mi je tek petnaest godina, i jedino što sam *ja* primijetio bilo je da on nije ponio pušku s kojom je inače uvijek išao u slučaju da kakav zec naleti; a to opet i nije bilo tako čudno, pa ona bi u lovu na konje samo smetala. Ta nismo valjda trebali pucati u konje! Koliko sam mogao vidjeti, bio je on kao što je uvijek i bio; i miran i napet u isto vrijeme, s onim svojim žmirkavim očima, posve usredotočen na ono što trebamo uraditi, ne pokazujući ama baš nikakva znaka nestrpljenja. Bilo mi je drago to vidjeti, jer nije bila nikakva tajna da sam ja, u odnosu na njega, uglavnom bio nespretni amater u onome čime smo se bavili. Imao je on dugogodišnje iskustvo. Samo sam u splavarenju niz rijeku bio zaista dobar, imao sam urođen osjećaj za ravnotežu, bio sam prirodno nadaren, kazao je Jon, mada i nije upotrijebio baš tu riječ.

On me je naučio da se ne brinem, naučio me je, da ako si dam oduška i unaprijed se ne prepustim previše mislima, a što bi me sigurno zaustavilo, da mogu ostvariti i ono o čemu nikad nisam ni sanjao.

”OK. Priprema, pozor, sad”, rekao sam, i krenuo.

Zaputili smo se skupa stazom prema rijeci. Bilo je rano. Sunce se podizalo ponad brijega s lepezom svjetla dajući svemu oko nas posve novu boju, i sve ono što je bilo od magle rastopilo

se iznad vode i nestalo. Kroz džemper sam osjetio iznenadnu toplinu, sklopio sam oči i nastavio dalje, i išao sam a da niti jednom nisam pogrešno ugazio, sve dok nisam znao da smo stigli na obalu. Ondje sam otvorio oči, spustio se na kišom isprane oblutke i sjeo otraga u mali čamac. Jon je odgurnuo čamac i u nj uskočio, uzeo vesla i zaveslao kratkim, snažnim zaveslajima ukoso preko brze vode, zatim je časak prestao veslati, da bi opet zaveslao sve dok nismo stigli na suprotnu obalu, oko pedeset metara niže. Upravo toliko daleko da čamac nije bio vidljiv iz naše kolibe.

Uspeli smo se uz malu padinu, prvo Jon pa ja, i zaputili uz ogradu s bodljikavom žicom, pokraj livade na kojoj je trava bila visoka pod tankim sagom izmaglice, trava koja će se uskoro pokositi i objesiti na žice i na suncu osušiti za sijeno. Bilo je kao hodati kroz vodu do kukova, ali bez otpora, kao u snu. Često sam sanjao vodu, ja i voda smo bili istinski prijatelji.

Bila je to Barkaldova livada, i tim smo putom prošli mnogo puta, kad bismo se između njiva zaputili u dućan po novine ili karamele, ili štogod drugo za što smo imali novac, novčiće od jedne ere, ili dvije, a ponekad i od pet era, koji bi zveckali u džepu svakim načinjenim korakom; ili kad bismo se zaputili u suprotnom smjeru, k Jonovoj kući, gdje bi me njegova majka, odmah na vratima, uvijek dočekala razdragana, kao da sam norveški kraljević, ili nešto u tom stilu, dok bi njegov otac zabio nos u lokalne novine, ili bi se izgubio u hambaru, radi kakva posla koji odjednom nije mogao čekati. Bilo je nešto u tome što nisam shvaćao. Ali nije mi to smetalo. Što se mene tiče mogao je on i ostati u hambaru, zauvijek, baš me briga. Ionako ću, čim ljeto prode, otputovati kući.

Barkaldovo se imanje nalazilo s druge strane ceste, iza nekoliko njiva na kojima je on svake druge godine sijao zob i ječam, skroz gore uz šumu, s hambarom u uglu, a u šumi je imao ta četiri konja koja su se kretala po velikom prostoru koji je on,

u dvije visine, od drveta do drveta, ogradio bodljikavom žicom. Šuma je bila u njegovu posjedu, i mnogo ju je bilo. Bio je on najveći zemljoposjednik u tom kraju. Nitko ga od nas nije podnosio, a da i nisam posve siguran zašto. Koliko znam, nikad nam ništa nije učinio našao, niti nam je ikad kazao što ružno. No on je imao veliko imanje, a Jon je bio sin siromašnog seljaka. Skoro svi su tu, uz rijeku, bili sitni poljodjelci, u toj dolini tek nekoliko kilometara od švedske granice, i većina je još uvijek živjela od onoga što bi proizveli na imanju i mlijeka koje bi isporučili mljekari, a i kao drvosječe u šumi, kad je sezona sječe. A sjeklo se baš u Barkalдовој šumi, i u onoj čiji je vlasnik bio neki bogati gad iz Bæruma; na tisuće kvadratnih metara, prema sjeveru i zapadu. Od toga i nije bilo mnogo novca, bar koliko sam ja mogao primijetiti. Možda je Barkald i imao štogod, no Jonov otac nije imao ništa, a niti *moj* otac, bar koliko sam ja znao. Kako je on uspio skucati novac da bi kupio daščaru u kojoj smo živjeli to ljeto, još uvijek je tajna. Da budem dokraja iskren, i nije mi baš uvijek bilo jasno čime se to moj otac bavi da bi zaradio za život; za svoj život, i za moj, između ostalih, jer često se to s njegovim poslom mijenjalo, i u tu je promjenu uvijek bilo uključeno mnogovrsno oruđe, i mali strojevi, i ponekad mnogo planiranja i mozganja s olovkom u ruci, i putovanja u sva moguća mjesta u zemlji, gdje ja nikad nisam bio te i nisam mogao zamisliti kako izgledaju, ali činjenica je da on više nije bio ni na kakvoj platnoj listi. Često se moralo mnogo uraditi, ponekad nešto manje, ali bez obzira na to on je uspijevaо doći do potrebnog novca, i kad smo lani došli ovamo prvi put, ushodaо se uokolo promatrajući i lukavo se osmjehujući i tapšući drveća, te se spustio na veliki kamen na obali rijeke i dugo sjedio s rukom pod bradom gledajući preko vode, kao da mu je sve tu bilo odranije poznato. A nije, jer nije ni moglo biti.

Jon i ja smo skrenuli sa staze ponad livade i spustili se putom, i iako smo ovuda prošli mnogo puta prije, sve je bilo nekako

drukčije. Pošli smo u krađu konja, i znali smo da se to vidi. Bili smo kriminalci. A to mijenja ljude, promijeni nešto u njihovom pogledu, i načinu kretanja, a tomu nitko ne može ništa. I ukrasti konje, najgore je od svega. Znali smo za zakon zapadno od Pecos, pa o tom smo čitali u pričama o kaubojima, a ako bi tkogod možda mogao kazati da smo mi *istočno* od Pecos, to je ipak toliko daleko na istoku da se tomu isto tako može kazati i obrnuto, da smo na zapadu, ovisno s kojeg si puta odlučio svijet gledati, no kako bilo s tim se zakonom nije šaliti. Ako bi bio uhvaćen, ne bi ti manjkalo drvo i konopac oko vrata; gruba kudjelja na mekanoj koži, te bi netko udario konja otraga i on bi nestao ispod tvojih nogu, i ne bi ti preostalo drugo nego da se u zraku grčevito boriš za život dok baš taj tvoj život defilira ispred tebe sa sve bljedim slikama, sve dok se te slike za te ne isprazne, postanu maglovite, i naposljetku posve crne. Samo petnaest godina, zadnje je što pomisliš, pa to i nije mnogo, i sve samo zbog jednog konja, te sve postane prekasno... Barkaldova kuća bijaše teška i siva na rubu šume, djelovala je prijetećom više nego ikad. Prozori su bili mračni u taj rani jutarnji sat, ali možda je on stajao onamo unutra i gledao na cestu i, po načinu na koji smo hodali, *znao* kamo smo se zaputili.

Ali nismo se mogli okrenuti i vratiti. Spustili smo se stotinjak metara pošljunčanim putom, prilično ukočenih nogu, dok kuća nije nestala iza zavoja, te opet uz stazu preko još jedne livade koja je također bila Barkaldova, a zatim u šumu. Prvo je bilo mračno između gustih jelovih stabala, bez ičega po tlu osim dubokozelene mahovine, te je po tom velikom sagu bilo mekano hodati, jer nikada ovamo svjetlo posve ne dopire, išli smo jedan iza drugog i osjećali kako se staza ugiba pod našim nogama. Jon naprijed, a ja za njim, u izlizanim patikama, te smo domalo skrenuli sa staze, činilo se kao da se vrtimo ukруг, stalno ude-sno, da bi se polako pojavilo svjetlo i nad nama ukazao otvor, i odjednom je zasvjetlucala ona dvostruka bodljikava žica. Stigli

smo. Pred nama se ukazala čistina, sve bijaše posječeno i očišćeno, osim nekoliko borovih i brezovih stabala, stajala su čudno visoka i usamljena bez zaleđa, poneka se od njih nisu uspjela obraniti od jakoga sjeverca te su ležala oborena, u svoj svojoj dužini, s korijenom u zraku. Ali između panjeva rasla je sočna i gusta trava, i malo podalje iza žbunja spazismo konje, stajali su vidljivi golih zadnjica i podignutih repova kojim su se branili od muha i obada. Osjetili smo vonj stajskog gnojiva i vlažne mahovine, i slatkast, oštar, sveobuhvatan miris nečega što je bilo veće od nas i onoga što smo mogli pojmiti; miris šume, koja se nastavlja prema sjeveru, prema Švedskoj, i preko nje do Finske, i dalje sve do Sibira, i da se izgubiš u toj šumi nitko te ne bi mogao naći, ni stotinu ljudi da krene u potragu i da te tjednima traže ne bi imali šanse pronaći te, no izgubiti se u njoj, pomislio sam, i nije ono najgore, a da i nisam shvaćao svu ozbiljnost te misli.

Jon se sagnuo i provukao između one dvije bodljikave žice pritisnuvši rukom donju, dok sam ja legnuo na zemlju i otkotrljao se, te smo se obojica provukli nimalo ne zaparavši ni hlače ni džemper. Oprezno smo se podignuli i zaputili travom prema konjima.

”Ona breza onamo”, Jon će i pokaza rukom, ”ona, vidiš, na nju ćeš se popeti.”

Nedaleko od konja stajala je velika, usamljena breza, sa snažnim granama, najdonja od njih je bila preko tri metra od zemlje. Zaputio sam se prema brezi polako, ali nepokolebljivo. Konji su podignuli glave i okrenuli se prema meni, ali i dalje su stajali i žvakali, niti jedno kopito nisu podignuli. S druge ih je strane Jon zaobilazio. Zbacio sam s nogu patike, obgrlio brezu i čvrsto se objema rukama uhvatio za napuklu koru i odupro prvo jednim stopalom o stablo, pa na isti način drugim, te sam se polako kao majmun peo, sve dok lijevom rukom nisam dohvatio granu, prebacio se i uhvatio desnom rukom dok su mi stopala kliznula s hrpava debla, časak sam visio na rukama, te sam se podignuo i *sjedio* na grani klateći se nogama. Tad sam to mogao.